

przestrzeni wiejskiej i wiejskiego krajobrazu jako spadkobierczyni czystej geografii rolnictwa). V tem prispevku je namreč avtor vzpodbujal k čim tesnejšemu medsebojnemu stapljanju vseh dosedanjih smeri agrarne geografije, predvsem t. im. »morfogenezi«, »socialnogeografske« in »gospodarske«. Ker se prof. Kostrowicki v uvodu k pravkar omenjeni publikaciji sklicuje na te integracijske pobude in jih v načelu sprejema, želi pisec teh vrstic s posebnim zadovoljstvom ugotoviti, da je Kostrowickega delo »Zarys geografii rolnictwa« takim pobudam ne samo v polni meri ustreglo, temveč jih s svojo sintetično zasnovno celo močno presegló.

Ob nemožnosti, da bi vsebino knjige podrobneje prikazovali, naj nam njen sintetični značaj in njene kompleksne vidike pokaže samo kratek pregled njene vsebine. S konceptualnega vidika je dragoceno že uvodno (I.) poglavje o »Geografiji kmetijstva — njenem predmetu, smereh in metodah«. V njem je dovolj zgovorno poudarjeno, kako se agrarna geografija bolj kakor katerakoli druga geografska panoga opira tako na prirodne kakor na družbene in tehnične vede, kako je za njo bolj kakor za druge geografske veje značilna tudi zelo močna hkratna povezanost s prirodnimi vedami in z zgodovino, kar ji je odmerilo tudi važno vlogo v premagovanju geografsko determinističnih pogledov. S tem je Kostrowicki, vsaj posredno, tudi jasno označil, da gre za tisto specialno geografsko vedo, ki najuspešneje premostuje prepad med fizično in družbeno geografijo ter slabi prepričevalnost nazorov o nujnosti »dualizma« v geografiji.

Konkretna snov je obravnavana v štirih poglavjih, od katerih se tri opirajo na tri temeljne kriterije za analizo in opredelitev oblik kmetijstva. Tako obravnava II. poglavje »družbenoposestne poteze kmetijstva« (njegove oblike ob prvotni skupni posesti, ob individualni posesti, ob družbeni posesti in ob sodobnih »kmetijskih gospodarstvih«). III. poglavje obravnava »organizacijsko-tehnične poteze kmetijstva«, in sicer posebej za poljedelstvo (sistemi s prelogom, sistemi s praho, sistemi z namakanjem ob velikih rekah in v monsunskih krajih, intenzivni sistemi brez namakanja, sistemi industrializiranega kmetijstva) in posebej za živinorejo (sistemi živinoreje pri domu, pašni sistemi, hlevski sistemi itd.).

V IV. poglavju so obdelane »produksijske poteze kmetijstva«, posebej za rastlinsko in posebej za živalsko proizvodnjo, čemur je dodano še poglavje o prehrani in prehranjenosti prebivalstva. Dokončno sintezo v duhu najnovejše delovne usmerjenosti prof. Kostrowickega pa pomeni V. poglavje z naslovom »Tipi kmetijstva in kmetijske regije«, pri čemer je kmetijstvo razdeljeno na štiri osnovne tipe: na prvotno, na tradicionalno, na tržno in na podružbljeno kmetijstvo.

Nemogoče se je tu spustiti globlje v vso bogato vsebino knjige. Končal naj bi le z ugotovitvijo, da je med sorazmerno redkimi poskusi sintetičnih del o agrarni geografiji, od katerih smo pri doslej nekoliko boljše spoznali le še H. F. Gregora »Agricultural Geography«, delo Kostrowickega najtehtnejše in najbolj vsestransko, to še posebno zaradi njegove razgledanosti po vseh delih sveta, po vseh raziskovalnih sferah in po literaturi v vseh jezikih sveta. Ker je objava tako zasnovanega dela iz lastnih vrst pri nas lahko samo iluzija ali lepa želja, nam je delo Kostrowickega ravno zaradi omenjenih vrednot najbližje in najdragocenejše.

Svetozar Ilešič

Ochrona przyrodniczego środowiska człowieka, dzieło zbiorowe zainicjowane i zaplanowane przez Władysława Szafera, przygotowane do druku przez Komitet Redakcyjny pod kierownictwem Włodzimierza Michajłowa. Polska Akademia Nauk, Komitet ochrony przyrody i jej zasobów, Zakład ochrony przyrody, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1973. Strani 798.

V času, ko se je pri nas zavzetost za varstvo okolja in posebej prirodnega okolja komaj kaj živahneje razgibala, pri tem pa še močno zastala v propagandnih akcijah, ki dajejo prednost pasivnemu varstvu okolja pred

aktivno skrbjo za smotrno ravnanje in gospodarjenje z njim in ko zlasti tehtna znanstvena obdelava te tako aktualne problematike še ni doživela zadovoljujočih organizacijskih oblik, so vsaj po tej znanstveni strani na Poljskem že dolgo daleč pred nami, predvsem po zaslugi slovitega botanika prof. dr. W. Szaferja, ki je že leta 1965 pripravil obsežen, sistematično zasnovan zbornik razprav številnih avtorjev z naslovom »Ochrona przyrodi i jej zasobów. Problemy i metody« (Zaklad Ochrony przyrodi PAN, Kraków 1965). Od takrat je minilo precej časa, ves svet se je vznemiril ob vprašanih varstva okolja, na Poljskem se je skušala celo uveljaviti na tem področju posebna kompleksna veda, imenovana sozologija. Zato se je Poljska akademija znanosti odločila za novo izdajo zbornika iz leta 1965. Dejansko niti ne gre samo za novo izdajo, temveč za nov zbornik s sicer podobno zasnovno, toda z močno dopolnjeno problematiko ter z vključitvijo številnih avtorjev, ki pri prvem zborniku še niso sodelovali. Za nas geografe je posebno poučno, da je med temi novimi udeleženci tudi geograf St. Leszczycki, kar nas lahko vzpodbuja pri naših, komaj zarojenih prizadevanjih, da se tudi geografi, čeprav pozno, aktivno vključimo v podobna prizadevanja pri nas.

Poljska knjiga, o kateri poročamo, nam lahko služi za krepko vzpodbudo. Zato svetujem geografom, ki jih problemi okolja posebno zanimajo, da jo sami vzamejo v roke. Na tem mestu ne morem drugega, kakor da jim pregledno nakažem njeno bogato vsebino.

I. poglavje obravnava *varstvo prirode kot temelj ohranitve življenjskega okolja človeka*. V njem je na prvem mestu prispevek zdaj že pokojnega W. Szaferja o zgodovini varstva prirode na Poljskem in v drugih deželah. V ostalih prispevkih obravnavajo W. Michajlo v varstvo prirode kot posebno vedo o prirodi in človeku (kar mora vzbuditi pozornost geografov), W. Goetel gospodarske motive varstva prirode in njenih zalog, St. Leszczycki oblikovanje geografskega okolja po človeku (dokaz, da so se tudi poljski geografi poslovlili od tradicionalnega istovetenja prirodnega in »geografskega« okolja), St. Meczowski varstvo prirode v šolstvu in vzgoji, T. Szczesny mednarodne probleme varstva prirodnega okolja človeka, W. Brzeziński osnove pravne zaščite prirodnega okolja človeka, J. J. Nowak pravne osnove varstva prirode in življenjskega okolja človeka na Poljskem in J. Filipek osnove pravne zaščite prirodnega okolja v nekaterih drugih deželah.

V II. poglavju knjige je obravnavano *varstvo zalog žive in nežive prirode*. A. Medvecka-Kornaš obravnava varstvo koptnih in vodnih ekosistemov, A. Kwiatkowska varstvo rastlinskih vrst, J. Dziewolski varstvo prirode v gozdarstvu, S. Białobok varstvo drevja in rastja v najbližji okolici človeka, Z. Denisjuk varstvo travnikov in šotišč, B. Ferens varstvo živalskega sveta in Z. Alexandrowicz zaloge nežive prirode in njihovo varstvo.

Predmet III. poglavja je *varstvo prirode kot osnova gospodarske dejavnosti človeka*. V njem obravnava K. Zabczerowski ekonomske osnove varstva prirode, S. Smólski tehniko in varstvo prirode, M. Nowiński kemijo in naloge varstva prirode, K. Madziara-Borusiewicz biološke metode borbe z rastlinskimi škodljivci, K. Zabczerowski osnove gospodarjenja na gorskih terenih, J. Greszta rekultivacijo po industriji zapuščenih terenov, ter J. in M. Gawłowska varstvo zalog industrijskih in zdravilnih rastlin.

IV. poglavje, posvečeno *varstvu atmosfere, vodnih zalog in prsti*, obsega prispevke M. Swiechode o varstvu ozračja, A. St. Kleczkowskega o varstvu voda in B. Adamczyka o varstvu prsti.

V V. poglavju, ki obravnava *varstvo prirodnega okolja z vidika regeneracije sil človeka* se ukvarja St. Smólski z varstvom pokrajine, J. Alexandrowicz z razmerjem med prirodnim okoljem in ljudskim zdravjem, J. Braun s pomenom prirodnega okolja za oddih človeka in O. Rogalewski z razmerjem med turizmom in varstvom prirodnega okolja.

V zadnjem VI. poglavju, so predmet obravnavanja *narodni parki, prirodni rezervati ter prirodne znamenitosti in spomeniki*. J. in M. Gawłowska obravnavata v svojem prispevku narodne parke, predele zavarovane pokrajine, rezervate in spomenike žive prirode na Poljskem z vidika njihove znanstvene obdelave, Z. Alexandrowicz in M. Drzał rezervate in spomenike nežive prirode na Poljskem (z ozirom na pokrajinske rezervate) in A. Leńko-wa narodne parke in večje prirodne rezervate na svetu.

Knjiga se nedvomno z uspehom uvršča ob stran podobnih del, ki so izšla drugod po svetu. Uporabna je še tem bolj, ker so posamezna poglavja opremljena z obsežnimi seznami poljske in svetovne literature.

Svetozar Ilešič

Maria Kietczewska Zaleska: Geografia osadnictwa, druga popravljena izdaja, PWN, Warszawa 1972, str. 257.

V predgovoru beremo, da je knjiga zamišljena kot učbenik za študente drugega in tretjega letnika geografije. Po tretjem letu se namreč poljski štu-